

BALKAN

10. decembar 2003.

str. 6

POGLED IZ HAGA

TRIBUNAL I DOMAĆI SUDOVI KAO PARTNERI

Tri sudnice Tribunala rade punom parom i izgledi su da će biti još više posla u narednih nekoliko godina, dok Tribunal bude završavao svoj zadatak. Pošto ne može suditi *svim* počiniočima ratnih zločina, Tribunal se usredsredio na počinioce na najvišem nivou i na one najodgovornije. Tribunal će rad privesti kraju do 2011. godine, ali neće zatvoriti vrata dok u Hagu ne bude suđeno svim optuženicima koji su bili na visokim funkcijama.

Odgovornost za suđenja za ratne zločine Tribunal je uvek delio sa sudovima u Srbiji i Crnoj Gori, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. On ne drži monopol u krivičnom gonjenju za ratne zločine. Čak štaviše, od domaćih sudova se očekuje da sprovedu istragu o svim osnovanim optužbama o ratnim zločinima. Nedavno je Savet bezbednosti ponovo dao podsticaj nacionalnim pravosudnim sistemima da preuzmu predmete protiv počinilaca niskog i srednjeg nivoa. Tribunal to rado prihvata i aktivno podržava takve napore Beograda, Zagreba, Sarajeva i Prištine.

U skladu sa predlogom Saveta bezbednosti da se Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju bavi počiniočima iz redova višeg rukovodstva, Tribunal je ustanovio posebnu proceduru po kojoj se predmeti koji se odnose na počinioce srednjeg i niskog nivoa upućuju na domaće sudove.

Pre nego što razmotrimo dve kategorije predmeta koje je moguće prebaciti na druge sudove, važno je istaći tip predmeta koji *neće* biti prebačeni - oni koji se odnose na optužene koji su bili na visokim političkim dužnostima ili u vojnom ili političkom vrhu.

Prvi tip predmeta koje jeste moguće prebaciti s Tribunala na domaće sudove predmeti su optuženih srednjeg ili nižeg nivoa. Odluke o prebacivanju takvih predmeta donose sudije Tribunala, a pre nego što donesu takvu odluku, oni će hteti da se uvere da će domaći sud u potpunosti poštovati prava optuženika i svedoka na pravično suđenje, te da će svedoci moći da svedoče bez straha. Tribunal bi nadgledao sve tako upućene predmete, i u slučaju da se ne postupa po međunarodnim standardima i da suđenje nije pravično, sudije mogu narediti da se predmet ponovo vrati Hagu. Trenutno Tribunal ne razmatra mogućnost da prebaci bilo koji predmet u vezi sa osobama pod optužnicama Srbiji i Crnoj Gori. Međutim, tužilac će to pitanje u pravom smislu razmatrati početkom 2005. godine, nakon što privede kraju sve istrage i podigne poslednje optužnice.

Drugi tip predmeta je mnogo širi i obuhvata mnogo veći broj osumnjičenih, počevši od osoba koje su bile ili su trenutno pod istragom, ali protiv kojih nije podignuta optužnica. U takvim slučajevima, istrage mogu biti prebačene domaćim tužiocima u skladu sa sporazumom sa Tužilaštvom. U ovom trenutku, tužilac Tribunala namerava da prebaci dva takva predmeta, sa ukupno šest optuženika, u Srbiju i Crnu Goru.

Nacionalni sudovi, naravno, ne moraju da čekaju da im tužilac Tribunala prosledi slučajeve. Oni mogu i treba nezavisno da pokreću istrage i dižu optužnice. Tužilac Tribunala će zahteve za pomoć u tom smislu smatrati pozitivnim. To je bio slučaj i sa optužnicom koju je prošle nedelje izdalo srpsko pravosuđe u vezi sa slučajem Ovčara. Tužilaštvo Tribunala je aktivno pomagalo srpskim tužiocima oko podizanja optužnice protiv osam osoba optuženih da su učestvovali u ubistvu više od 250 ratnih zarobljenika iz Vukovara u novembru 1991. Bitno je napomenuti da će, paralelno sa suđenjem za Ovčaru koje će se uskoro voditi u Beogradu, Tribunal sledeće godine voditi sopstveni proces protiv osoba koje su kao odgovorne okrivljene za taj zločin. To je jedan oblik partnerstva; Tribunal će suditi višim, a Beograd nižim oficirima nekadašnje JNA. Kroz takvo partnerstvo istina će izići na videlo.

Pravni stručnjaci navode da postoji niz pravnih, političkih i institucionalnih problema sa kojima se trenutno suočavaju u vezi sa suđenjem za ratne zločine. Srbija trenutno nema program za zaštitu svedoka. Sudije i tužioci izrazili su potrebu za obukom iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava. Prihvatljivost dokaza Tribunala u lokalnim sudovima i status komandne odgovornosti u domaćem pravosuđu je pod znakom pitanja. To su samo neki od izazova sa kojima se trenutno suočavaju srpske pravne institucije.

Tribunal će dati sve od sebe da pomogne Srbiji da prevaziđe ove probleme tako što će podeliti svoje znanje i iskustvo sa srpskim istražiteljima, tužiocima i sudijama. Na primer, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji i Crnoj Gori, predstavnici srpskog pravosuđa trenutno borave u Hagu na konsultacijama oko zaštite svedoka sa osobljem Tribunala. Tribunal se nada da je to samo jedan od mnogih budućih primera partnerstva u potrazi za pravdom za žrtve ratnih zločina.

Ipak, mora biti jasno da suđenje za ratne zločine u Beogradu nije zamena za saradnju sa Tribunalom. Obaveza Srbije i Crne Gore da saraduje sa Tribunalom ostaje nepromenjena. Na primer, Srbija i Crna Gora ne mogu zahtevati da im se uputi neki predmet u zamenu za predaju optuženika Hagu. Srbija i Crna Gora i dalje ima obavezu da preda sve osobe koje je Tribunal optužio. Isto važi i za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, koje su trenutno takođe u početnoj fazi procesiranja predmeta ratnih zločina.

Veoma mnogo žrtava ratnih zločina na teritoriji bivše Jugoslavije još uvek čeka pravdu. Veliku obavezu da im se pravda obezbedi ne može na svojim plećima nositi samo Tribunal, ona se mora podeliti sa pravosuđem iz celog regiona, uključujući i Srbiju i Crnu Goru.

Outreach Programme

outreach@icty.org